

EKONOMETRİ

Ekonomi, İş Dünyası ve Politika Dergisi

WKS Medya TÜV CERT 71 100 H 363

METİN ÖZTEKİN BELEDİYELER İÇİN 'SLURRY SEAL' ZAMANI

İL DOSYASI:
TEKİRDAĞ

PARTİLERİN REFERANDUMDA İLETİŞİM STRATEJİLERİ

ARAŞTIRMA:

DOÇ. DR. BANU B. HAWKS'TAN
TÜRKİYE'NİN GÜNDEMİNİ BELİRLEYEN ETKENLER

SEKTÖR DOSYASI:

RÜZGAR ENERJİSİ SANTRALLERİ

RÖPORTAJLAR:

Kadın Girişimci
ÖZNR ARISOY

Genç Girişimci
MURAT USLU

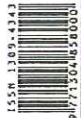
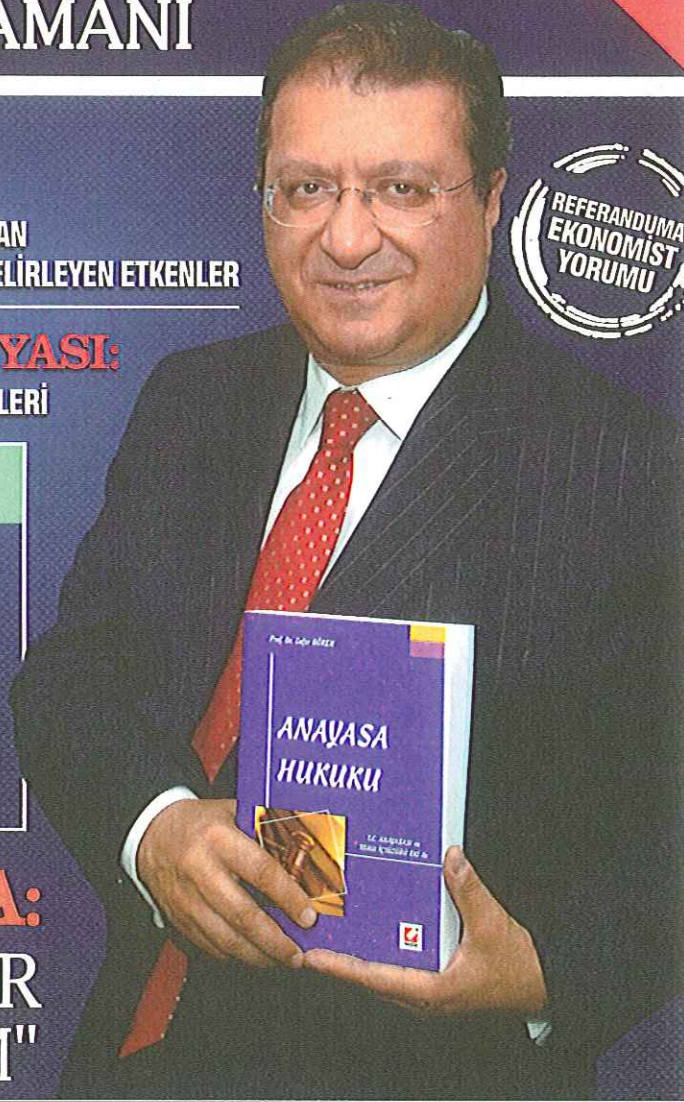
Aile Şirketi
ZİYA USTAĞLU

MAKALELER:

Nurettin Özdebir
Ali Külebi

Av. Güneyt Danar
Sevil Delibalta
Dr. Sevil Özkan

CIHAT ÇETİNKAYA: "BEN DE DAHA İYİ BİR ANAYASA İSTİYORUM"

İŞ YERİNDE
HUZUR KALDI MI?

AMERİKAN EKONOMİSİ
ÇİN VE FORD

İŞ YAPTIRMA
SANATI

KRİZ ORTAMINDA
KOOPERATİF RUHU

TARİH TEKERRÜR
EDECEK Mİ?

BEN DE DAHA İYİ BİR ANAYASA İSTİYORUM

12 Eylül 1980 Askeri harekâtından sonra, Türkiye’de yönetime el koyan askeri idarenin oluşturduğu Milli Güvenlik Konseyi döneminde, Kurucu Meclis görevini ifa eden “Danışma Meclisi” tarafından hazırlanarak halkoyuna sunulan ve 07.11.1982 tarihinde kabul edilen “1982 Anayasa”sı ile yaklaşık 28 yıldır ülkemiz yönetile geldi. **CİHAT ÇETİNKAYA** info@ustadim.com Fotoğraflar: **FERHAT SARITEPE**

1 2 Eylül Anayasası adı ile bilinen “1982 Anayasası”, büyük nüfus katılımı (18.841.990 kişi) ve yüksek kabul oyu (yüzde 91,37) ile Türk halkının onayladığı bir anayasa olmuştur. Ne yazık ki; anayasanın hazırlandığı ortam ve şartlar, bundan sonraki tartışmalara kaynaklık etmiştir. Bunun neticesi olarak 177 maddelik cumhuriyet tarihimizin en kapsamlı anayasasının kabulünün üzerinden daha beş yıl geçmeden başlayan değişiklikler silsilesi ile ilki 17.05.1987 tarihinde, sonuncusu 09.02.2008 tarihinde olmak üzere muhtelif maddelerinde (15) kez değişiklik olmuş, bu değişikliklerden (6) adeti halk oyuna sunulmuştur. Diğer değişikliklerde meclisin büyük mutabakatı sağlandığından halk oylamasına gerek kalmamıştır.

Hafızalarımızda kalan en önemli halk oylamaları siyasi yasakların kaldırıl-

dığı ve yasaklıların siyasete döndüğü 1987’deki ilk referandum ile cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesine ve görev süresinin 5 yıl olmasına imkân veren 2008’deki son referandumdur. Halkımız diğer (13) anayasa değişikliğinin pek çoğunu ve hatta içeriğini (çok yakından takip edenler dışında) hatırlamamaktadır. İşin en ilginç yanı, 1982 Anayasası; katılanların 1.626.431 red (yüzde 8.63) oyna karşılık, 17.215.559 kabul (yüzde 91.37) oy oranıyla kabul edilmiş olmasına rağmen, üzerinden bir kuşak dahi geçmeden son 28 yıl içerisinde muhtelif maddelerinde ve muhtelif hükümetler dönemlerinde 15 ayrı değişiklik yapılmış olmasıdır.

Anayasa istatistiklerine göre; ANAP döneminde 4, DYP-SHP Koalisyon döneminde 15, DSP-MHP-ANAP Koalisyon döneminde 37, AKP döneminde 27 maddesi olmak üzere “1982 Anayasası”nın 83 maddesi orijinal me-

tinden tamamen farklı bir hal almıştır. Bunun anlamı, 177 maddelik Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 83 maddesinin, yani yüzde 50’ye yakın kısmının tamamen değiştirilmiş ya da ek yapılmış veya kaldırılmış olmasıdır. Diğer bir ifadeyle, Türk halkı yüzde 91,37 gibi çok yüksek bir oranla onayladığı anayasasının, 83 maddesini, geçen 28 yılda büyük oranda ve geniş mutabakatla değiştirmiş durumdadır.

Önümüzde yeni bir referandum süreci ile karşı karşıyayız. Türk Milleti 1982’de yüzde 91,37 oranıyla kabul ettiği “Türkiye Cumhuriyeti Anayasası”nın muhtelif maddelerini değiştiren ve bazı maddelerini kaldıran 25 maddelik (26. maddesi yürürlük ve halk oylamasıyla ilgilidir) bir değişiklik paketi ile 16’ncı kez anayasasının bazı maddelerini değiştirmek veya değiştirmemek için sandık başına gidecek.

Referanduma sunulan anayasa paketi ile ilgili olarak halkın aydınlatılmasının her Türk aydınının birinci görevi olduğuna inancım, bu saydaki makalemi anayasa değişiklik paketi konusunda yazmamı zorunlu kıldı. Bu defa referanduma sunulan Anayasa Değişikliği paketi birkaç madde de özetle-

ÖNÜMÜZDE YENİ BİR REFERANDUM SÜRECİ İLE KARŞI KARŞIYAYIZ. TÜRK MİLLETİ 1982’DE YÜZDE 91,37 ORANIYLA KABUL ETTİĞİ “TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI”NIN MUHTELİF MADDELERİNİ DEĞİŞTİREN VE BAZI MADDELERİNİ KALDIRAN 25 MADDELİK (26. MADDESİ YÜRÜRLÜK VE HALK OYLAMASIYLA İLGİLİDİR) BİR DEĞİŞİKLİK PAKETİ İLE 16’NCİ KEZ ANAYASASININ BAZI MADDELERİNİ DEĞİŞTİRMEK VEYA DEĞİŞTİRMEK İÇİN SANDIK BAŞINA GİDECEK.

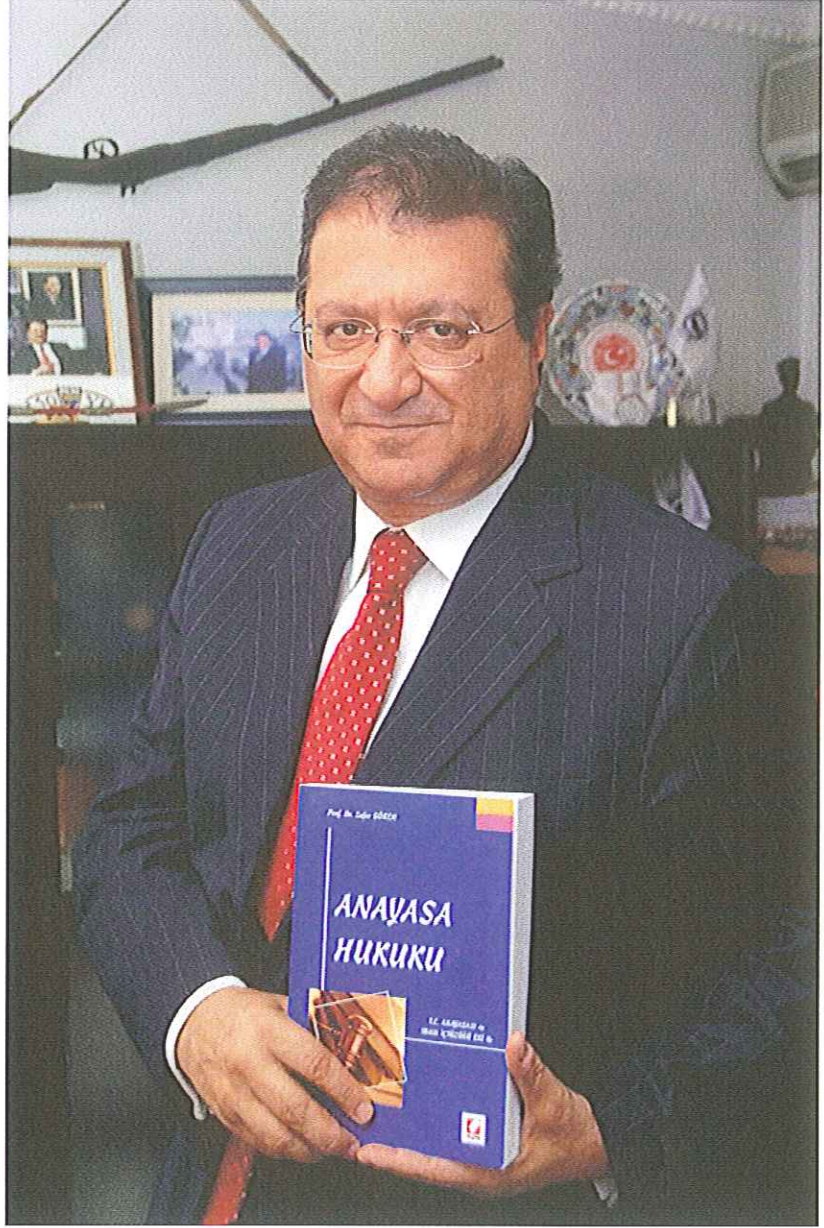
yeceğimiz nedenlerle önceki değişikliklerden çok daha önemli farklılıklar göstermektedir.

1. Her şeyden önce 25 maddelik değişiklik paketi daha önceki değişikliklerden çok daha geniş kapsamlıdır.

2. Paket TBMM’nde görüşülürken muhtelif maddeler bazında veya tamamında anayasamızın aradığı TBMM üye tam sayısının (550) beşte üç çoğunluğu olan 330 oyu bulamamıştır. Ancak anayasa değişikliği için gerekli olan üçte iki yani 310 oyu sağlayabildiğinden halkoyuna sunulması mecburiyeti ile karşı karşıya kalmıştır. Bu durumun diğer bir anlamı, anayasa değişiklikleri konusunda TBMM’de mutabakatın sağlanamamış olmasıdır.

3. Anayasa değişiklik paketini öncelikle iki bölüme ayırmak gereği vardır. Birinci bölüm; 13 maddelik anayasanın 129’ncü maddesine kadar yapılacak değişiklikleri içeren bölüm. İkinci bölüm ise; 14. madde ile 23’ncü madde arasındaki Adalet Hizmetlerinin Denetimi, Askeri Yargı, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Anayasa Mahkemesinin Yapısı ile Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanlarının Yüce Divanda Yargılanmasının yolunu açan düzenlemeleri içermektedir.

4. Bu paketi ötekilerden ayıran en önemli diğer bir özellik, daha önce tabu gibi görülüp el sürülmeyen altı konunun referanduma getirilmiş olmasıdır. Bunlardan birisi; Adalet Hizmetlerinin Denetimine ilişkin olarak Anayasanın 144. maddesinde tamamen yeni bir düzenleme yapılması, ikincisi; Yüksek Askeri Şura’nın terfi işlemlerine karşı yargı yolunun açılması, üçüncüsü; Askeri kişilerin belli durumlarda sivil mahkemelerde yargılanmalarının yolunun açılması, dördüncüsü; yüksek yargıya ilişkin önemli denebilecek bazı değişikliklerin yapılmak istenmesidir. Özellikle Anayasa Mahkemesi’nin yapısının tamamen değiştirilmesi ile (madde 149) mevcut

Anayasa Mahkemesi’nin durumuna ilişkin getirilmek istenen geçici 18. maddenin ve Askeri Yargıtay (madde 156), Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (madde 157) Hakimler Savcılar Yüksek Kuruluna ilişkin Anayasanın 159’uncü maddesinin değiştirilmesi yönündeki teklifler Anayasa Değişiklik paketinin en kapsamlı ve ağır maddelerini oluşturmaktadır. Beşincisi; Genelkurmay Başkanı ile Kuvvet Komutanlarının Yüce Divanda Yargılanması yolu açılırken, Anayasa Mahkemesinin Yüce Divan sıfatı ile verdiği kararların itiraz üzerine ikinci

kez incelenmesi yolunun açılması da diğer önemli değişikliklerdir.

Altıncı olarak; Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 84’ncü maddesinin son fıkrası tamamen kaldırılarak, Siyasi Partilerin Anayasa Mahkemesi kararı ile kapatılması halinde parti mensubu milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesi önlenmektedir. Böyle bir durumda parti kapatılsa dahi milletvekili bağımsız olarak parlamentoda kalmaya devam edecektir. Bu haliyle değişiklik paketinin ağırlığını, yüksek yargı erkini yeniden şekillendirmeye yöne-

lik düzenlemeler oluşturmaktadır. Zaten tartışma da bu noktada alevlenmiş ve halkımızın dikkati bu noktaya odaklanmıştır. Bir anlamda Askeri ve Sivil Yargı ile Anayasa Mahkemesinin yapısı yeniden şekillenmektedir.

Batı demokrasilerinde “Güçler Ayrılığı” prensibinde yasama, yürütme ve yargı erklerinin birbirinden tamamen bağımsız, tarafsız ve birbirini denetler mahiyette olması asıldır. Bu nedenle

ANAYASA DEĞİŞİKLİK PAKETİNİN 25 MADDELİK BİR PAKET OLMASI DA AYRI BİR DEĞERLENDİRME KONUSUDUR. ÇÜNKÜ OYLAMA NETİCESİNDE 25 MADDENİN TAMAMINA EVET DEDİĞİMİZDE BEĞENMEDİĞİNİZ DEĞİŞİKLİKLERE DE “EVET” DEMİŞ OLMAKTASINIZ. KEZA “HAYIR” OYU VERDİĞİNİZDE BEĞENDİĞİNİZ YA DA OLMASINI İSTEDİĞİNİZ DEĞİŞİKLİKLERİ DE REDDETMEŞ OLMAKTASINIZ.

bu üç bağımsız gücün özerk yapıları demokrasinin vazgeçilmezleridir. Diğer bir ifade ile yasamanın yürütme, yürütmenin yargı, yargının yasama, yürütmenin yasama, yargının yürütme, yasamanın yargı üzerinde herhangi bir hâkimiyet ve hegemonyasının olmaması esastır. Bu nedendir ki yargı her zaman farklı bir yere konarak “Bağımsız Yargı” olarak isimlendirilir. Yargı bağımsızlığı; hukukun üstünlüğü, hakim ve savcı teminatı ile adalet güven ilkelerini içinde barındırır. Bütün bu nedenlerle Yüksek Yargı'nın taşıdığı özel önem, bu anayasa paketi değişikliğinin en can alıcı değişiklik önerilerini içermektedir. Yargı erkini, yürütmenin ya da yasama erkini güdümüne sokmak ve yargı bağımsızlığını yok etmek gibi girişim ve anlayışlar demokrasilerin vazgeçilmezlerinden olan “Hukukun Üstünlüğü” ve “Yar-

gıt Teminatı” ilkelerine indirilecek en ağır darbeler olacaktır.

Anayasa Değişiklik Paketi'nin önemli bir maddesi de, T.C. Anayasası'nın geçici 15. maddesini tamamen yürürlükten kaldırmaya yönelik 24. maddedir. Anayasamızın Geçici 15. maddesi; 12 Eylül 1980 Askeri Harekâtını takiben yasama ve yürütme yetkilerini Türk milleti adına kullanan “Milli Güvenlik Konseyi” ile Kurucu Meclis Hakkında Kanunla görev ifa eden “Danışma Meclisi” nin her türlü karar ve tasarrufundan dolayı haklarında cezai, mali veya hukuki sorumluluk iddiası ileri sürülemeyeceği ve bu maksatla herhangi bir yargı mercüine başvurulamayacağına ilişkin düzenlemedir.

12 Eylül 1980'in üzerinden tam 30 yıl geçmiş durumdadır. Birçok hukukçu

bilim adamının belirttiği üzere, eğer ortada bir suç ve ceza affedilmesine yönelik durum varsa 30 yıllık zaman aşımını dolmuş durumdadır. Diğer bir ifade ile 12 Eylül'ü yermek ya da övmek anlamını yitirmiştir. 12 Eylül Anayasası olarak adlandırılan 1982 Anayasası ve o anayasanın içinde bulunan geçici 15. maddesi de referandumla sunulmuş ve yüzde 91.37 oranında oyla kabul edilmiştir. Bu nedenle Türk halkını daha önce onay verdiği bir düzenlemeden dolayı eleştirmek ve tartışma açmak çok anlamlı gözükmemektedir.

İhtilallere hiçbir zaman alkış tutulmaz, ayrıca çağdaş demokrasilerde askeri ihtilalleri istemek ve beklemek söz konusu değildir. Ancak 12 Eylül 1980 öncesi dönemde yaşananlar ve ülkenin içinde bulunduğu durum ve şartları doğru ve tarafsız gözle değer-

larında yerini almışken, hiç bir sonuç doğurmayacağı bilinen 1982 Anayasasının geçici 15. maddesinin halkoyuna sunulması kaldırılmak istenmesi bir fanteziden öteye gitmeyecektir. Türk halkından 30 yıl önce "evet" diyerek kabul ettiği bir durumu, 30 yıl sonra tekrar "evet" diyerek kaldırmasını istemek kime nasıl bir fayda ve ne gibi bir sonuç doğuracaktır. 1982 Anayasasındaki düzeltilmek istenen eksikliklerle ve getirilmek istenen yeni sistemle bunun nasıl bir ilişkisi vardır. 1982 Anayasasını eleştirenler, o anayasanın kabulünü takiben, anayasanın

olarak geçirdiği 9 yılı kabul ederken, 30 yıl sonra 12 Eylül'ü yapanların ya da danışma meclisinin yargılanamayacağına ilişkin geçici 15. maddenin kaldırılması yönündeki referandum maddesi bana çok anlamlı gelmiyor. Geçici 1. madde ile Türkiye Cumhuriyeti cumhurbaşkanlığı görevine gelen ve bu görevi 7 yıl süre ile yapan bir kimseyi 30 yıl sonra geçici 15. maddeyi kaldırmak suretiyle yargılamak mümkün mü? 9 yıl devlet başkanlığı ve cumhurbaşkanlığı payesi ile bu ülkeyi yönetmiş kişi veya yönetim döneminin referanduma evet oyu çıkırsa

1982 Anayasasını eleştirenler, o anayasanın kabulünü takiben, anayasanın geçici 1. maddesi ile Millî Güvenlik Konseyi Başkanı ve Devlet Başkanı sıfatı taşıyan Kenan Evren'in 18 Eylül 1980 tarihinde ettiği yemin ile 7 Kasım 1982 tarihinden itibaren 7 yıl süre ile cumhurbaşkanı sıfatını kazanmasını kabul etmişti.

lendirmek de son derece önemlidir. Ülkenin mahalle mahalle, sokak sokak bölündüğü, kurtarılmış bölgelerin ve okulların olduğu, adeta iç savaşın yaşandığı, siyasetin çözüm üretmediği bir dönemin ardından 12 Eylül'e gelindiği unutulmamalıdır. Hatta dönemin söylemi ile "Nerede kaldınız? Durdurun bu kanı" gibi sözler askeri müdahaleye davetiye çıkarmıştır. Türk halkı yollarda, sokaklarda ellerinde bayraklarla askerimize coşku göstermiş, tankların üzerinde kahraman Mehmetçiği alkışlarla karşılamıştı. 12 Eylül öncesinde bu ülkede yaşayan insanlara şimdi, 30 yıl öncesini sordunuz da, ya da zamanın gazetelerini, arşivlerini, karıştırdığınızda, ülkenin karşı karşıya kaldığı ve siyasetin çözemediği problemler nedeni ile askeri yönetime davetiye çıkarıldığı yadsınamaz bir gerçek olarak tarih sayfa-

dahi, sadece geçici 15. madde kaldırıldı diye yargılanamayacağını sağır sultan dahi bilir.

geçici 1. maddesi ile Millî Güvenlik Konseyi Başkanı ve Devlet Başkanı sıfatı taşıyan Kenan Evren'in 18 Eylül 1980 tarihinde ettiği yemin ile 7 Kasım 1982 tarihinden itibaren 7 yıl süre ile cumhurbaşkanı sıfatını kazanmasını kabul etmişti. Geçici 1. maddenin, referandumda yine halkın evet dediği ve kaldırılması için şimdi referanduma sunulan geçici 15. maddeden hiçbir farkı yok. Milletimiz Kenan Evren'in devlet başkanı ve cumhurbaşkanı

Anayasa değişikliği paketinin 25 maddelik bir paket olması da ayrı bir değerlendirme konusudur. Çünkü oylama neticesinde 25 maddenin tamamına evet dediğimizde beğenmediğiniz değişikliklere de "evet" demiş olmaktadır. Keza "hayır" oyu verdiğinizde beğendiğiniz ya da olmasını istediğiniz değişiklikleri de reddetmiş olmaktadır. Bu haliyle bu kadar geniş kapsamlı anayasa değişikliği pake-

tinin topluca oylanmasının demokrasi ve insan haklarına uygun olduğunu söylemek ne derece doğrudur.

M.Ö. 1700'lü yıllarda Babil Kralı olan Hammurabi döneminde yapılan kanunlar gerçek anlamda ilk demokrasi kanunlarıdır. Daha sonra İngiltere'de Manga-Carta ve 1776'da Amerika Bağımsızlık Bildirisi önemli demokrasi metinleri olarak insanlık tarihinde yerlerini almıştır. Bu açıdan bakıldığında zaman da, Hammurabi'den bugüne kadar yapılan tüm Anayasalar ve Anayasa Değişiklikleri, paketler halinde halka sunulduğu için beğenilen veya beğenilmeyen maddelerin birlikte oylanması nedeni ile tarih boyunca gerçek demokrasinin gereğinin yapıldığını söylemek zordur.

12 Eylül 2010 tarihinde "evet" veya "hayır" diyerek oylanacak 16. anayasa değişikliği paketinin Türk milleti için son olacağını söylemek de mümkün gözüküyor. Bugüne kadar 177 maddelik T.C. Anayasasının 15 kez değiştirilerek 83. maddesinin orijinal halinden farklı hale geldiğini dikkate alacak olursak 16. paketin son olacağını söylemek, en azından saflık olur.

Kendi kendime soruyorum, bu Anayasa Değişiklik Paketi;

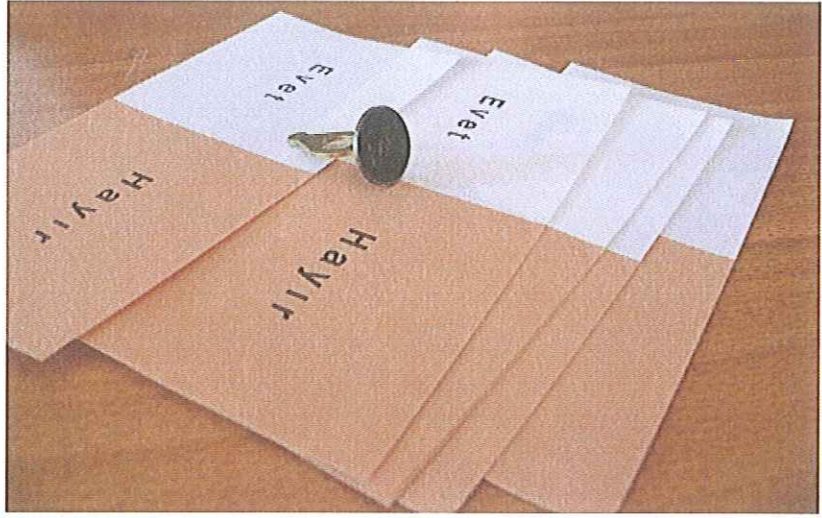
- 1- İnsanlarımız için daha fazla özgürlük sağlıyor mu? Hayır
- 2- Halkımız için daha fazla eşitlik sağlıyor mu? Hayır
- 3- Ülkemiz için daha fazla demokrasi getiriyor mu? Hayır
- 4- Yargıyı daha bağımsız ve özerk kılıyor mu? Hayır

O zaman ben de tüm halkımız için daha eşitlikçi, özgürlükçü, demokratik hakların korunduğu ve kollandığı yargının tüm siyasi etkilerden arındırıldığı ve "Güçler Ayrılığı" prensibinin tam ve net olarak ortaya konduğu ihtilallerin değil, akıl ve mantığın ürünü yepyeni ve çağdaş ölçülerde yeni bir anayasa istiyorum.

Peki, bunun için ne yapılabilir? Ka-

nımca, tarafsız ve bağımsız her türlü siyasi etkileşime ve inatlaşmadan uzak Türk milletinin tüm unsurlarıyla hizmetine sunulacak tamamen yeni bir anayasanın hazırlanarak TBMM'nin tam mutabakatıyla kabulünden sonra, halkoyuna sunulmasıydı. Eğer bunu başarabilirsek, 177 maddelik bir Anayasa değil çok daha az ve öz gerçek bir anayasaya kavuşmamız mümkün

daha çok tartışma yaşanacağı gerçeğini göz ardı edemeyiz. Siyasi çekişmelerin referandum sürecine damga vurduğu bugünkü ortamda, halkımızın yapılacak anayasa değişikliklerinin mahiyeti konusunda yeteri derecede aydınlatılmamış olmasını da büyük eksiklik olarak görenlerdenim. Yeteri kadar aydınlatılmayan ve bilgilendirilmeyen toplumlarda insanların "haber

Ben de tüm halkımız için daha eşitlikçi, özgürlükçü, demokratik hakların korunduğu ve kollandığı yargının tüm siyasi etkilerden arındırıldığı ve "Güçler Ayrılığı" prensibinin tam ve net olarak ortaya konduğu ihtilallerin değil, akıl ve mantığın ürünü yepyeni ve çağdaş ölçülerde yeni bir anayasa istiyorum.

olur. Hiç şüphesiz az ve öz bir anayasa, daha az özgürlük ya da daha az demokrasi veya laikliğin kaldırılması, ya da güçler ayrılığı ilkesinin ihlali anlamına gelmeyecektir.

Yapılacak referandumun, bir hesaplaşma olmadan öte, milletimiz ve genç demokrasimiz için hayırlı olmasını diliyorum. Sonucu ne olursa olsun, anayasa tartışmalarının siyaset gündeminde her zaman yer alacağına da inanıyorum. Ancak yamalı bir anayasa ile

alma" ve "kendisini ifade etme" özgürlüğünün sağlandığını iddia etmek mümkün değildir.

Halk oylamasının sonu "evet" de çıksa "hayır" da çıksa, milletimiz için ne hayırlı ise o olsun diyorum. Ve çok daha önemlisi ben de değişen değil, değişmeyen ilkeleriyle yeni ve daha iyi bir anayasa istiyorum. Her dönem tekrar tekrar anayasa değişiklikleri yaparak daha fazla demokrasi sağlanacağına inanılardan değilim.